

Limba română

Manual pentru clasa a VI-a

Limba română

Alexandru Crișan
Sofia Dobra
Florentina Sâmihaian

 HUMANITAS
EDUCATIONAL

VI



CUPRINS

I. CARTEA ȘI TEXTUL

1. Arta cuvântului

● Cartea — obiect cultural	6
● Miracolul suprem: cuvântul	
<i>Scrisoare cu tibișirul</i> de Tudor Arghezi ...	8
● Explorarea textului	10
● Vocabularul	12
● Derivarea	14
● Compunerea	17
● Schimbarea valorii gramaticale	19
● Sinonimele. Antonimele. Omonimele ...	21
● Arhaisme. Regionalisme	24
● Pleonasmul. Paronimele	27
● Imagine, simbol, cuvânt	29

2. Eul liric

● Autorul și eul liric	
<i>La mijloc de codru...</i>	
de Mihai Eminescu	32
● Explorarea textului	35
● Interpretarea textului	36
● Fonetica (1)	37
● Fonetica (2)	40
● Argumentarea unui punct de vedere ...	43

II. STRUCTURILE TEXTULUI

3. Arta narațiunii

● Narațiunea. Naratorul	
<i>Istoria unei plăcinte</i>	
de Costache Negruzzi	46
● Observarea textului	48
● Explorarea textului (1)	50
● Explorarea textului (2)	52
● Interpretarea textului	55
● Verbul	56
● Modul indicativ	58
● Modul conjunctiv	61
● Modul condițional-optativ	64
● Modul imperativ	67
● Modul infinitiv. Modul gerunziu	70
● Modul participiu. Modul supin	73
● Organizarea monologului oral	77
● Organizarea dialogului (I)	79

4. Timp și spațiu în narațiune

● Timp și spațiu în narațiune	
<i>Întâiul drum</i> de Ion Agârbiceanu	82
● Explorarea textului	86

● Interpretarea textului	88
● Substantivul (1)	89
● Substantivul (2)	92
● Articolul	95
● Textul de tip informativ	99

5. Arta dialogului

● Dialogul — mod de expunere	
<i>D-I Goe...</i> de Ion Luca Caragiale	104
● Observarea textului	108
● Explorarea textului (1)	109
● Explorarea textului (2)	110
● Interpretarea textului	112
● Pronumele personal	114
● Pronumele personal de politețe	116
● Pronumele reflexiv	118
● Pronumele posesiv	121
● Pronumele demonstrativ	124
● Numeralul (1)	129
● Numeralul (2)	132
● Organizarea dialogului (II)	135

6. Arta descrierii

● Arta descrierii	
<i>Iarna</i> de Vasile Alecsandri	140
● Explorarea textului (1)	142
● Explorarea textului (2)	144
● Portretul literar	
<i>La oglindă</i> de George Coșbuc	146
● Explorarea textului	148
● Adjectivul	150
● Articolul demonstrativ sau adjectival ..	153
● Gradele de comparație	155
● Descrierea orală	159

7. Liric și epic

● Opera epică. Opera epică în proză	
<i>Amintiri din copilărie</i> de Ion Creangă ..	162
● Explorarea textului	165
● Opera epică. Opera epică în versuri	
<i>Fapt divers</i> de Ana Blandiana	168
● Explorarea textului	171
● Opera lirică. Opera lirică în versuri	
<i>Vine primăvara!</i> de Grete Tartler	173
● Explorarea și interpretarea textului	175
● Opera lirică. Opera lirică în proză	
<i>Cântarea României</i> de Alecu Russo ...	176
● Interpretarea textului	178
● Îmbinarea liricului cu epicul	
<i>La ce latră Grivei?</i> de Marin Sorescu ...	179
● Explorarea și interpretarea textului	181
● Adverbul (1)	183
● Adverbul (2)	186

● Prepoziția	188
● Conjuncția	190
● Interjecția	192
● Rezumatul	195
● Aprecieri simple despre textele literare	197

III. UNIVERSUL TEXTULUI

8. Doina

● Doina <i>Doina</i> (varianta Vasile Alecsandri)	200
● Explorarea textului	202
● Interpretarea textului	204
● Sintaxa	206
● Documentarea cu privire la textul literar	208

9. Balada

● Balada populară <i>Pintea viteazul</i>	212
● Observarea textului	216
● Explorarea textului (1)	218

● Explorarea textului (2)	220
● Predicatul	222
● Subiectul	225
● Exprimarea orală în public	229

10. Fabula

● Fabula <i>Boul și vițelul</i> de Grigore Alexandrescu	232
● Explorarea textului (1)	235
● Explorarea textului (2)	236
● Atributul (1)	238
● Atributul (2)	240
● Atributul (3)	241
● Atributul (4)	242
● Complementul (1)	243
● Complementul (2)	246
● Complementul (3)	247
● Corespondența	249

● Dicționar	252
● Indice de termeni literari	256



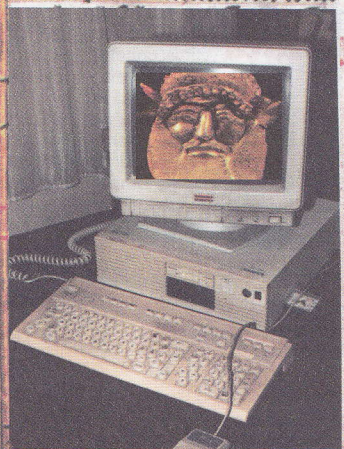
1

ARTA CUVÂNTULUI



Omni⁹ scitis mare galilee vidit
duos fratres petri et andream et
vocavit eos venite post me faciam
vos fieri piscatores hoim. **C**eli
narrant gloria dei et opa manuum
eius annuntiat firmamentum **Col.**

Questum⁹ ops deus: ut vis
audias apls tuus pro
nobis iploret auxilium: ut a nro



munis corroborans est piscapetris cor
In dimittam eos et super agrum
multiplicabunt⁹ **Iohannis.**
u. ut. Deinde iohannes et
et discipulis eius duo. Et respu
dens ihesu ambulante dicit.



et apud eum manserunt illo die.
Hora autem erat quasi decima.
Erat autem audiciens frater sy
monis petri: unus ex duobus
qui audierant ab iohanne et se
cum fuerant ei. Invenit hic pri
mum fratrem suum symonem: et di
xit ei. Invenimus messiam quem
interpretamur christus. Et addux
it eum ad ihesum. Invenimus autem

- Cartea — obiect cultural
- Miracolul suprem: cuvântul
- Vocabularul
- Imagine, simbol, cuvânt



Cartea — obiect cultural



1. Cuprinsul

Ce ne amintim?

✓ Rolul și locul
cuprinsului într-o carte



Folosiți-vă cunoștințele!

- Bob Ică vrea să caute într-un dicționar cuvintele *prefață* și *postfață*, pentru a afla ce înseamnă acestea. El începe prin a căuta cuprinsul dicționarului, dar nu-l găsește. De ce?
- În lipsa cuprinsului, după ce vă orientați într-un dicționar, pentru a găsi cuvintele căutate?
- Dați încă un exemplu de carte care nu are cuprins.
- Împărțiți-vă în grupuri de câte patru elevi. Examinați, fiecare grup, cuprinsul unei cărți. Discutați observațiile legate de:
 - locul unde se găsește cuprinsul;
 - denumirea sub care mai poate apărea acesta;
 - modul de marcare a capitolelor și a subcapitolelor;
 - prezența sau absența din cuprins a unor secvențe numite *Prefață* sau *Postfață*.

2. Prefața și postfața

Ce descoperim?

✓ Ce rol au prefața și
postfața într-o carte



Observați!

- Căutând cuprinsul, Bob Ică a găsit o pagină intitulată *Prefață*.



Uite ce-am găsit!
Prefață! Dar aici nu
se spune ce e prefața.

Dar e foarte simplu! Îți mai dau câteva
cărți care au prefață. Încearcă să înțelegi
singur ce este o prefață.

Cuvânt înainte



Discutați!

Dicționarul de matematică pentru clasele V–VIII continuă seria de dicționare DANUBIUS destinate elevilor. Acest dicționar, elaborat pe baza programelor școlare, se adresează elevilor din gimnaziu. El vine în sprijinul asimilării de către elevi a cunoștințelor matematice nu numai prin definirea și explicarea acestora, ci și printr-o riguroasă și metodică exemplificare.

Lucrarea cuprinde noțiunile de bază despre teoria numerelor și noțiuni de algebră, geometrie plană și geometrie în spațiu. Totodată, au fost introduse și unele noțiuni care depășesc cadrul programelor analitice gimnaziale, dar care sunt necesare pentru o mai bună înțelegere a celor din program și deschid noi direcții învățării matematicii în liceu.

Dicționarul este deosebit de util în activitatea elevilor la clasă, ca și în deprinderea exercitiului independent, în activitatea cercurilor de matematică și în pregătirea candidaților la admiterea în liceu.

Editura

Prefața la poveștile mele

Iubite cititorii,
Multe prostii ăi fi citit de când ești.

Cețeste, rogu-te, și ceste și, unde-i vede că nu-ți vin la socoteală, ie până în mână și dă și tu altceva mai bun la ivală, căci eu atâta m-am priceput și atâta am făcut.

Autoriul
(Ion Creangă)

Prefață

Ediția a II-a a Dicționarului explicativ al limbii române, întocmită sub conducerea acad. Ion Coteanu și dr. Lucreția Mareș, are la bază prima ediție, revăzută și îmbogățită prin introducerea cuvintelor din Suplimentul la DEX și din alte surse lexicale și elaborată de un grup de cercetători de la Institutul de Lingvistică din București al Academiei Române.

Redactorii prezentei ediții

3. Notele explicative



Rețineți!

NOTA este o însemnare explicativă la un text literar sau la unul științific, cuprinzând informații suplimentare referitoare la autor, la anumite cuvinte sau aspecte din text, la opere citate etc.

Notele pot fi plasate în subsolul paginii, la sfârșitul capitolelor sau al lucrării. Ele pot fi marcate prin numere sau prin asteriscuri.



Exersați!

- Identificați în manual și în alte cărți câteva tipuri de note. Ce explică notele din manual și unde sunt plasate acestea?



Miracolul suprem: cuvântul

„La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu, și Dumnezeu era Cuvântul. El era la început la Dumnezeu. Toate prin El au luat ființă, iar în afara lui nimic ce există nu a luat ființă.”

Noul Testament. *Evangelhia după Ioan 1, 1-3*

Scrisoare cu tibișirul¹

— fragmente —

de Tudor Arghezi



Miracole nesfârșite zac în noi și împrejurul nostru [...].
Miracolul suprem: cuvântul [...].

E miraculos cuvântul pentru că la fiecare obiect din natură și din închipuire corespunde un cuvânt. Vocabularul e harta prescurtată și esențială a naturii și omul poate crea din cuvinte, din simboale², toată natura din nou [...]. Meșteșugul cuvântului a cernut și cerne fără răgaz lumea și sufletul ei — și a dat naștere literaturii [...].

Un cuvânt numește, alt cuvânt îl pune în mișcare, un alt cuvânt îi aduce lumina. Un cuvânt cântărește un miligram și alt cuvânt poate cântări greutatea muntelui [...]. Cuvinte fulgi, cuvinte aer, cuvinte metal [...]. Chimia³ aplicată la culori și parfume este o copilărie, comparativ cu magiile⁴ foarte vechi, pe care le realizează cuvintele, de la primele cântece și basme despre Dumnezeu și om [...].

Fiecare scriitor este un constructor de cuvinte, de cata-pitesme⁵ de cuvinte, de turle și de sarcofagii⁶ de cuvinte [...].

Nici un meșteșug nu este mai frumos și mai bogat, mai dureros și mai gingaș totodată ca meșteșugul blestemat și fericit al cuvintelor. El devine o pasiune nestăpânită și a scriitorului mediocru, și a meșteșugarului de geniu [...]. Atelierul: un colț de masă, instrumentul: un condei pe hârtie; cea mai ieftină instalație: totul se găsește concentrat în linia care le unește, invenția — și din mâna deschisă, ca dintr-un corn de abundență, curge avalanșa miraculoasă a cuvintelor. [...]

Dicționar cultural

Cornul Abundenței

— simbol al belșugului; imaginat ca un corn plin cu fructe și flori. În antichitate, este atributul zeiței Fortuna.

¹ *tibișir*, s.n. (inv.) — creță (pentru scris pe tablă).

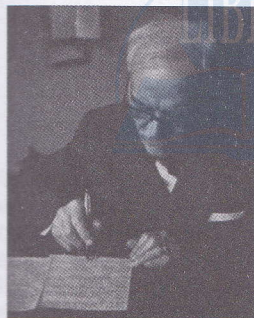
² *simbol*, *simboluri* (rar, *simboale*), s.n. — (în text, referitor la literatură și artă) procedeu artistic prin care se sugerează o idee sau o stare sufletească.

³ *chimie*, s.f. — știință care se ocupă de compoziția, structura și proprietățile substanțelor, precum și de combinațiile acestora.

⁴ *magie*, s.f. — procedee, formule și gesturi prin care se face apel la forțe supranaturale spre a produce miracole.

⁵ *catepitesmă* (forma literară actuală, *catapeteasmă*), s.f. — (în bisericile ortodoxe) perete despărțitor între altar și restul bisericii, împodobit cu icoane.

⁶ *sarcofag*, *sarcofage*, s.n. — sicriu antic făcut din piatră, bronz etc.; monument funerar în formă de sicriu.



TUDOR ARGHEZI (1880–1967)

- Unul dintre marii poeți din prima jumătate a secolului al XX-lea.
- Apariția primului său volum de poezii, *Cuvinte potrivite* (1927), a fost considerată o piatră de hotar în literatura română a secolului nostru.
- „Nu cunosc artist care să fie mai disciplinat și exact, un adevărat lucrător care stă atâtea ceasuri pe zi înaintea strungului, la atelierul său. Arta lui e o industrie genială.” (George Călinescu)

OBSERVAREA TEXTULUI

1. Vocabular



Folosiți-vă cunoștințele!

- Arătați felul în care au fost formate următoarele cuvinte din text:

- | | |
|-------------|-------------|
| • nesfârșit | • miraculos |
| • greutate | • copilărie |
| • scriitor | • dureros |

- Explicați sensul verbului *a cerne* din fraza:

„Meșteșugul cuvântului a cernut și cerne fără răgaz lumea și sufletul ei.”

- Explicați sensul din text al cuvintelor subliniate în următoarele exemple:

- „meșteșugul blestemat și fericit”;
- „avalanșă miraculoasă a cuvintelor”;
- „invenție”.

- Dați sinonime pentru sensurile din text ale cuvintelor:

- | | |
|-----------|--------------|
| • miracol | • închipuire |
| • a cerne | • răgaz |

- Indicați sinonime pentru construcțiile:

- a da naștere • a pune în mișcare • a aduce lumină

- Scrieți în caiete antonimele adjectivelor:

- | | | |
|----------|-------------|-----------|
| • frumos | • bogat | • dureros |
| • gingaș | • blestemat | • fericit |

2. Morfologie



Observați!

- Indicați forma literară actuală de plural a substantivelor *simbol*, *sarcofag* și *parfum*.